

THỰC TRẠNG PHÁT HIỆN THAM NHŨNG THÔNG QUA HOẠT ĐỘNG KIỂM TRA, TỰ KIỂM TRA - TRÁCH NHIỆM CỦA NGƯỜI ĐỨNG ĐẦU CẤP ỦY, TỔ CHỨC ĐẢNG, CHÍNH QUYỀN VÀ NHỮNG KIẾN NGHỊ, ĐỀ XUẤT

ThS. TRẦN HẢI CHÂU

Trưởng Ban Nội chính Tỉnh ủy Quảng Bình

Vị trí, vai trò của người đứng đầu cấp ủy, tổ chức đảng và chính quyền trong hoạt động kiểm tra, tự kiểm tra của các cơ quan, tổ chức, đơn vị

Chỉ thị số 50-CT/TW, ngày 7/12/2015 của Bộ Chính trị về “Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phát hiện, xử lý vụ việc, vụ án tham nhũng” nêu rõ: “Người đứng đầu cấp ủy, tổ chức Đảng, Nhà nước, đoàn thể, cơ quan, đơn vị phải gương mẫu thực hiện và có trách nhiệm trực tiếp chỉ đạo công tác phòng chống tham nhũng (PCTN); chủ động tự phát hiện vụ việc có dấu hiệu tham nhũng trong tổ chức, cơ quan, đơn vị, địa phương mình. Kết quả công tác PCTN là thước đo đánh giá phẩm chất, năng lực, trách nhiệm và mức độ hoàn thành nhiệm vụ của người đứng đầu”. Đồng thời, Chỉ thị yêu cầu: “Xử lý kịp thời, nghiêm minh người đứng đầu để xảy ra tham nhũng trong cơ quan, tổ chức, đơn vị do mình trực tiếp lãnh đạo, quản lý nhưng không chủ động phát hiện, xử lý, nhất là đối với trường hợp bao che, ngăn cản việc phát hiện, xử lý tham nhũng”.

Luật PCTN năm 2018 đã dành Chương IV, gồm 4 Điều, từ Điều 70 đến Điều 73 để quy định về trách nhiệm của người đứng đầu, cấp phó của người đứng đầu cơ quan, tổ chức, đơn vị trong PCTN, trong việc áp dụng biện pháp tạm đình chỉ công tác, tạm thời chuyển sang vị trí công tác khác, khi để xảy ra tham nhũng trong cơ quan, tổ chức, đơn vị do mình quản lý, phụ trách và xử lý trách nhiệm khi để xảy ra tham nhũng.

Cùng với đó, nhằm kịp thời phát hiện tham nhũng trong cơ quan tổ chức, đơn vị, Luật PCTN năm 2018 dành riêng một mục quy định

về công tác kiểm tra, tự kiểm tra của các cơ quan quản lý nhà nước (từ Điều 55 đến Điều 58). Điều đặc biệt là Luật đã dự liệu việc PCTN ngay trong các cơ quan chống tham nhũng, nhằm ngăn chặn hành vi lạm quyền, những nhiễu và các hành vi khác vi phạm pháp luật trong hoạt động chống tham nhũng bằng quy định việc kiểm tra hoạt động chống tham nhũng trong cơ quan Thanh tra, Kiểm toán nhà nước, cơ quan điều tra, Viện kiểm sát nhân dân, Tòa án nhân dân (Điều 58).

Như vậy, quyết tâm ngăn chặn, từng bước kiểm chế và đẩy lùi tham nhũng của Đảng và Nhà nước ta, gắn với vai trò, trách nhiệm của người đứng đầu đã được cụ thể hóa thành các nghị quyết, chỉ thị và luật định.

Chủ thể đề cập trong bài viết này là người đứng đầu - người thực hiện vai trò lãnh đạo, quản lý hoạt động của cấp ủy, tổ chức đảng, chính quyền, là người có quyền cao nhất đối với hoạt động của cấp ủy, tổ chức đảng, chính quyền và chịu trách nhiệm về hoạt động của cấp ủy, tổ chức đảng, chính quyền do mình phụ trách.

Người đứng đầu có trách nhiệm chỉ đạo tổ chức thực hiện nhiệm vụ được giao và chịu trách nhiệm về kết quả hoạt động của cơ quan, tổ chức, đơn vị; kiểm tra, đôn đốc, hướng dẫn việc thi hành công vụ của cán bộ công chức; tổ chức thực hiện các biện pháp PCTN, thực hành tiết kiệm, chống lãng phí và chịu trách nhiệm về việc để xảy ra tình trạng tham nhũng, lãng phí trong cơ quan, tổ chức, đơn vị mình phụ trách.

Người đứng đầu có vai trò rất quan trọng trong tổ chức và hoạt động của cơ quan, đơn vị, đặc biệt trong công tác kiểm tra, tự kiểm tra

nhằm kịp thời phát hiện nhưng sai phạm, nhất là phát hiện tham nhũng.

Trong lãnh đạo công tác đấu tranh PCTN, cấp ủy, người đứng đầu phải trực tiếp lãnh đạo, chỉ đạo và chịu trách nhiệm về kết quả công tác PCTN tại địa phương, đơn vị, trong đó tập trung vào bốn nội dung:

(1) Công tác tuyên truyền, phổ biến, quán triệt, triển khai thực hiện các quy định của Đảng và Nhà nước về PCTN, như Nghị quyết Trung ương 4 khoá XI, Trung ương 4 khoá XII về xây dựng Đảng; Chỉ thị 50-CT/TW ngày 7/12/2015 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phát hiện, xử lý vụ việc, vụ án tham nhũng; Chiến lược Quốc gia về PCTN; Luật PCTN năm 2018...

(2) Việc triển khai thực hiện các biện pháp phòng ngừa tham nhũng, như: tuyên truyền, phổ biến, giáo dục nâng cao nhận thức về PCTN; công khai, minh bạch hoạt động của cơ quan, tổ chức, đơn vị; chuyển đổi vị trí công tác của cán bộ, công chức, viên chức để phòng ngừa tham nhũng; minh bạch tài sản, thu nhập; quy định và thực hiện chế độ trách nhiệm người đứng đầu cơ quan, tổ chức, đơn vị khi để xảy ra tham nhũng...

(3) Công tác phát hiện, xử lý tham nhũng thông qua công tác kiểm tra của cơ quan, tổ chức, đơn vị; hoạt động giám sát của người dân, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và báo chí; công tác tiếp nhận, xử lý đơn, thư khiếu nại, tố cáo về tham nhũng; công tác thanh tra, kiểm tra về PCTN; công tác điều tra, truy tố, xét xử vụ án tham nhũng...

(4) Công tác kiểm tra, giám sát trong PCTN nhằm phát hiện những hạn chế, khó khăn, vướng mắc và nguyên nhân trong công tác lãnh đạo, chỉ đạo, trong việc thực hiện công tác PCTN; từ đó kiến nghị, lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện các biện pháp khắc phục, nâng cao hiệu quả công tác PCTN.

Thực trạng phát hiện tham nhũng qua hoạt động kiểm tra, tự kiểm tra của các cơ quan, tổ chức, đơn vị

Trong bức tranh tổng thể thực hiện Nghị quyết Trung ương 3 (khóa X) “về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác PCTN,

lãng phí” từ khi thành lập Ban chỉ đạo Trung ương về PCTN vào năm 2013 đến nay của Quảng Bình, công tác kiểm tra, tự kiểm tra, tự phát hiện và xử lý tham nhũng tại các cơ quan, tổ chức, đơn vị vẫn là khâu yếu, chưa phản ánh đúng thực trạng tham nhũng.

Trong công tác kiểm tra của Đảng, cấp ủy các cấp đã kiểm tra 3.939 tổ chức đảng và 5.416 đảng viên, giám sát 2.558 tổ chức đảng và 5.001 đảng viên; các tổ chức đảng kiểm tra 163 tổ chức đảng và 102 đảng viên; giám sát 91 tổ chức đảng và 426 đảng viên; Ủy ban Kiểm tra các cấp kiểm tra 5.446 tổ chức đảng và 16.739 đảng viên, giám sát 2.369 tổ chức đảng và 6.793 đảng viên; các chi bộ đã kiểm tra 5.445 đảng viên, giám sát 5.122 đảng viên; tuy nhiên, chỉ phát hiện một vụ việc có dấu hiệu tham nhũng chuyển cơ quan điều tra (vụ việc xảy ra tại Dự án Môi trường và Biến đổi khí hậu TP. Đồng Hới).

Mặt khác, trong số 44 bị can của 25 vụ tham nhũng đã được các cơ quan chức năng phát hiện, thụ lý và xử lý, kể cả khi bản án đã có hiệu lực pháp luật từ năm 2013 đến nay, chưa hề có một cá nhân người đứng đầu hay cấp phó của người đứng đầu ở cơ quan, đơn vị xảy ra tham nhũng bị xử lý kỷ luật theo quy định (trừ 3 trường hợp người đứng đầu phạm tội bị xử lý hình sự).

Trong số 25 vụ tham nhũng kể trên, hoạt động kiểm tra, tự kiểm tra chỉ đóng góp phát hiện 3 vụ: (1) Vụ án “Tham ô tài sản” xảy ra tại Trường Mầm non xã Ngân Thủy, huyện Lệ Thủy: Phan Thị Giang - Hiệu trưởng và Nguyễn Thị Xiêm - Kế toán trưởng trong quá sử dụng ngân sách nhà nước đã có hành vi vi phạm các quy định về quản lý kinh tế và thực hiện chế độ giáo viên của nhà trường, gây thiệt hại 163 triệu đồng; (2) Vụ án “Lợi dụng chức vụ, quyền hạn khi thi hành công vụ” xảy ra tại Trạm Khuyến nông thị xã Ba Đồn: Thanh tra thị xã Ba Đồn tiến hành thanh tra đột xuất tại Trạm Khuyến nông thị xã về công tác quản lý thu, chi tài chính, phát hiện nhiều sai phạm trong công tác quản lý thu, chi tài chính năm 2017; (3) Vụ án xảy ra tại Quỹ Bảo trợ trẻ em tỉnh thuộc Sở Lao động - Thương binh và Xã

hội, phát hiện nhiều hành vi vi phạm có tính chất nghiêm trọng; có dấu hiệu tham nhũng số tiền 1.100.967.000 đồng. Viện KSND tỉnh truy tố ra trước tòa án để xét xử hai bị cáo là kế toán và thủ quỹ về tội “Tham ô tài sản” và một bị cáo là giám đốc về tội “Thiếu trách nhiệm gây hậu quả nghiêm trọng”.

Có thể khẳng định rằng, hiệu quả của công tác kiểm tra, tự kiểm tra để phát hiện tham nhũng là rất hạn chế; những kết quả đã đạt được mới chỉ là bước đầu, vẫn còn rất “khiêm tốn”.

Nguyên nhân cơ bản của hạn chế này là do nhiều cấp ủy, tổ chức đảng, chính quyền, người đứng đầu cơ quan, tổ chức, đơn vị chưa nhận thức sâu sắc về vai trò công tác kiểm tra, tự kiểm tra tại địa phương, lĩnh vực, cấp ủy, tổ chức đảng, chính quyền mình quản lý; chưa quyết liệt trong lãnh đạo, chỉ đạo, thực hiện nhiệm vụ kiểm tra, tự kiểm tra để chủ động phát hiện tham nhũng, nhiều nơi, công tác kiểm tra, tự kiểm tra bị buông lỏng.

Mặt khác, thể chế, chính sách pháp luật trên một số lĩnh vực còn bất cập, tính khả thi không cao; chưa có cơ chế đủ mạnh để kiểm soát chặt chẽ quyền lực; công tác kiểm tra, giám sát trách nhiệm thủ trưởng ở các cơ quan, địa phương chưa được triển khai thường xuyên, hoặc nếu có triển khai thì thiếu thực chất, “dĩ hòa vi quý” chưa chỉ rõ những khuyết điểm, hạn chế trong thực hiện trách nhiệm của thủ trưởng đối với việc lãnh đạo, chỉ đạo công tác kiểm tra, giám sát, tự kiểm tra để phát hiện tiêu cực, tham nhũng, lãng phí; chế độ trách nhiệm, chế độ công vụ chưa rõ ràng, cụ thể.

Bên cạnh đó, với quy định: “Người đứng đầu cơ quan, tổ chức, đơn vị phải chịu trách nhiệm trực tiếp khi để xảy ra tham nhũng của người do mình trực tiếp quản lý, giao nhiệm vụ”, dẫn đến tâm lý lo ngại, sợ chịu trách nhiệm, đồng thời sợ ảnh hưởng thành tích chung khi để xảy ra tham nhũng tại cơ quan, tổ chức, đơn vị do mình đứng đầu.

Giải pháp

Để khắc phục những hạn chế nêu trên, trong thời gian tới cần thực hiện các giải pháp sau:

Một là, tăng cường công tác tuyên truyền, thông qua đó, phải khẳng định rõ quyết tâm

của Đảng, Nhà nước về PCTN. Việc tuyên truyền cần chú trọng đến việc nâng cao nhận thức của người đứng đầu cơ quan, đơn vị, tổ chức đối với công tác kiểm tra, tự kiểm tra tại địa phương, lĩnh vực, ngành, cơ quan, đơn vị, tổ chức đảng, chính quyền mình quản lý.

Hai là, phát huy và đề cao vai trò của người đứng đầu cấp ủy, tổ chức đảng và chính quyền đối với công tác kiểm tra, tự kiểm tra của cơ quan, tổ chức, đơn vị. Người đứng đầu cấp ủy, tổ chức đảng và chính quyền cần thực hiện tốt công tác này theo quy định của Luật PCTN với tinh thần kiên quyết, kiên trì, hiệu quả.

Ba là, thực hiện tốt chế độ nêu gương. Hoàn thiện và thực hiện nghiêm túc quy định về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu, đúng với phương châm: “*Cán bộ phải gương mẫu hơn nhân viên, cấp ủy viên phải gương mẫu hơn đảng viên, chức vụ càng cao càng phải gương mẫu*”. Người đứng đầu phải nêu cao trách nhiệm, gương mẫu, quyết liệt, đi đầu, trực tiếp lãnh đạo, chỉ đạo công tác PCTN; chủ động thực hiện các biện pháp phòng ngừa, phát hiện và xử lý kịp thời, nghiêm minh các vụ việc tham nhũng và các hành vi bao che, dung túng, cản trở việc chống tham nhũng theo quy định của Đảng, pháp luật của Nhà nước.

Đối với người đứng đầu cấp ủy các cấp, cần thực hiện nghiêm túc Quy định số 11-QĐ/TW quy định người đứng đầu cấp ủy phải trực tiếp lãnh đạo, chỉ đạo công tác tiếp dân, xử lý, giải quyết phản ánh, khiếu nại, khiêu nại, tố cáo của dân; thực hiện nghiêm việc tiếp dân, đối thoại và xử lý, giải quyết những phản ánh, kiến nghị, khiếu nại, tố cáo của dân theo quy định của Đảng và pháp luật của Nhà nước. Đây là một kênh thông tin rất quan trọng giúp người đứng đầu cấp ủy kịp thời nắm bắt các thông tin liên quan đến tiêu cực, tham nhũng để xem xét, xử lý.

Bốn là, tập trung chỉ đạo xây dựng, hoàn thiện các quy định của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về PCTN theo Nghị quyết Trung ương 4, Trung ương 6 và Trung ương 7 khóa XII, nhất là: Hoàn thiện các quy định về kiểm soát quyền lực, trách nhiệm người đứng

đầu khi thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn, trách nhiệm giải trình, bảo đảm dân chủ, công khai, minh bạch; quy định về việc ngăn chặn những người có chức, có quyền lợi dụng cương vị công tác để trục lợi; cơ chế khuyến khích và bảo vệ cán bộ dám nghĩ, dám làm, dám đột phá, dám chịu trách nhiệm vì lợi ích chung...

Năm là, tăng cường kiểm tra, giám sát, kỷ luật đảng; xây dựng đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ trong tình hình mới. Tiếp tục làm tốt công tác xây dựng Đảng và hệ thống chính trị, ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyên hóa”; đấu tranh mạnh mẽ chống chủ nghĩa cá nhân, thói ích kỷ vụ lợi, “lợi ích nhóm”. Siết chặt kỷ luật, kỷ cương trong Đảng và bộ máy Nhà nước. Người đứng đầu các cơ quan, đơn vị, tổ chức đảng, chính quyền phải phải tăng cường quản lý, giám sát cán bộ, đảng viên, nhất là tăng cường công tác kiểm tra, tự kiểm tra để kịp thời phát hiện, giải quyết từ sớm, ngăn chặn từ đầu sai phạm; tiến hành mạnh mẽ hơn, quyết liệt hơn công tác kiểm tra, tự kiểm tra, thanh tra, giám sát để kịp thời phát hiện, ngăn chặn, xử lý hành vi tham nhũng.

Một số kiến nghị và đề xuất

Đề nghị Trung ương sớm bổ sung, hoàn thiện quy định về xử lý trách nhiệm đối với tổ chức, cá nhân thực hiện nhiệm vụ kiểm tra, thanh tra, kiểm toán nhưng không phát hiện được sai phạm, sau đó sai phạm này lại được

phát hiện bởi các đoàn kiểm tra, thanh tra, kiểm toán khác.

Quy định cụ thể về việc xử lý trách nhiệm người đứng đầu buông lỏng công tác kiểm tra, tự kiểm tra tại cơ quan, đơn vị mình phụ trách, đặc biệt đối với các trường hợp để xảy ra tham nhũng.

Để xử lý được người đứng đầu hay cấp phó của người đứng đầu ở cơ quan, đơn vị xảy ra tham nhũng, cần phải xây dựng tiêu chí cụ thể về đánh giá hiệu quả PCTN, vì vậy đề nghị các cơ quan chức năng ở Trung ương xây dựng tiêu chí cụ thể về đánh giá hiệu quả PCTN; khẩn trương hoàn thiện chế tài xử lý trách nhiệm người đứng đầu khi để xảy ra tham nhũng; có quy định khuyến khích người đứng đầu phát hiện tham nhũng tại cơ quan, đơn vị, địa phương, ngành, lĩnh vực do mình phụ trách qua công tác kiểm tra, tự kiểm tra nhằm chống tâm lý ngại trách nhiệm, che dấu sai phạm để tránh ảnh hưởng đến trách nhiệm người đứng đầu, cấp phó người đứng đầu, đến thành tích chung của cơ quan, đơn vị.

Chế tài xử lý trách nhiệm người đứng đầu khi để xảy ra tham nhũng phải đủ mạnh, không chung chung, trừu tượng, cần định lượng, không định tính để thực sự khả thi. Có như vậy, cùng với các giải pháp đã nêu trên, trách nhiệm của người đứng đầu cấp ủy, tổ chức đảng và chính quyền đối với phát hiện tham nhũng qua hoạt động kiểm tra, tự kiểm tra mới được nâng lên, góp phần kiểm chế, đẩy lùi tham nhũng ■

Tài liệu tham khảo:

1. Chỉ thị số 50-CT/TW, ngày 7/12/2015 của Bộ Chính trị về “Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phát hiện, xử lý vụ việc, vụ án tham nhũng”.
2. Đề tài khoa học cấp tỉnh: Nghiên cứu thực trạng và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả công tác phòng, chống tham nhũng trên địa bàn tỉnh Quảng Bình trong tình hình mới. Ban Nội chính Tỉnh ủy Quảng Bình, tháng 6/2020.
3. Luật Phòng chống tham nhũng năm 2018.
4. Quy định số 11-QĐi/TW quy định người đứng đầu cấp ủy phải trực tiếp lãnh đạo, chỉ đạo công tác tiếp dân, xử lý, giải quyết phản ánh, kiến nghị, khiếu nại, tố cáo của dân.
5. Tạp chí Nội chính, số 78, tháng 6/2020.
6. Nghị quyết Trung ương 4 khóa XI, Trung ương 4 khóa XII về xây dựng Đảng.
7. Báo cáo số 426-BC/TU, ngày 18/8/2020 của Tỉnh ủy Quảng Bình tổng kết công tác phòng, chống tham nhũng từ khi thành lập Ban Chỉ đạo TW về phòng, chống tham nhũng đến nay.